

SLOVENSKI SOKOL.

GLASILO SLOVENSKE SOKOLSKÉ ZVEZE.

ŠTEV. 6.

V LJUBLJANI, 25. JUNIJA 1913.

LETO X.

R. Š.:

Na pragu jubilejnega leta.

(Statistične črtice in pregledi, zlasti za l. 1912.)

Razvoj slovenskega Sokolstva do ustanovitve Zveze.

Prvo slovensko sokolstvo društvo je bilo ustanovljeno l. 1863. v Ljubljani z imenom „Južni Sokol“, ki pa je bil že l. 1867. razpuščen, pa je vznikel zopet l. 1868. z imenom „Telovadno društvo Sokol v Ljubljani“. Leta 1864. se je ustanovila podružnica „Južnega Sokola“ v Kranju; naslednje leto se je preosnovala v samostojno društvo, pa je prenehala po dveh letih (1867.) — Komaj se je oživil l. 1868. ljubljanski Sokol, že se je zbudilo med Slovenci zopet zanimanje za Sokolstvo in v Kranju so ustanovili l. 1870. iznova sokolsko društvo, ki pa je zopet preminulo po dveletnem življenju. Tudi drugod na slovenskem ozemlju niso mogla obstati sokolska društva v tem času. V Ilirski Bistrici l. 1867. ustanovljeni Sokol je prenehala l. 1871. Podružnice ljubljanskega Sokola v Postojni (ust. l. 1869.), v Planini (ust. l. 1870.) in Vipavi (ust. 1870) so životarile le par let. — Nato so se nova sokolska društva v naših krajih ustanovila šele v osemdesetih letih prejšnjega stoletja. Takrat so ustanovili sokolska društva v Mozirju (l. 1880.), v Trstu (l. 1882), ter l. 1887. v Gorici in v Novem mestu. Leta 1890. so osnovali Sokola v Celju, Prvačini in Zagorju. V naslednjih letih so se porodila sokolska društva v Postojni (l. 1894.), v Kranju (l. 1896.), v Idriji in ženski odsek Sokola v Ljubljani (l. 1897), v Solkanu (l. 1899.), v Ljubljani — Žensko telovadno društvo (l. 1900 se je preosnovalo iz odseka Sokola v Ljubljani), v Šiški in v Žalcu (l. 1902.), v Ljutomeru (l. 1903), Trzinu (l. 1903), žen. tel. odsek Sokola v Celju in v Idriji (l. 1903.), Sokol v Brežicah in na Jesenicah (l. 1904).

Do Zveznega ustanovnega leta 1905. so torej ustanovili Slovenci 21 sokolskih društev in 8 podružnic, oziroma odsekov. Izmed teh se jih je obdržalo 19 društev; 2 odseka sta se preosnovala v društvi (izmed teh je pa prenehala Sokol v Kranju l. 1867), 1 odsek je obstal in prenehalo 7 odsekov.

Razvoj po ustanovitvi Zveze.

Leta 1905. se je ustanovila osrednja Zveza vseh slovenskih sokolskih društev: Slovenska Sokolska Zveza. Tedaj so se ojačila slovenska sokolska društva že toliko, da se je bilo nadejati, da bo Zveza mogla funkcionirati in ne bo samo na papirju. Člani „Zveze“ so bila vsa slovenska sokolska društva; organizacija Zveze je torej slovela neposredno na društvi; za Zvezni občni zbor je vsako društvo na občnem zboru volilo vsaj po tri zastopnike, v Zvezni odbor pa je vsak društveni odbor volil po enega člana. V letih 1907.—10. je pa število društev jako naraslo, tako da je bila uprava Zveze otežkočena. Zategadelj se je izvršila organizacija žup. Najprvo se je ustanovila Sokolska župa Ljubljana I. V dobrem letu so se združila tudi druga društva v župne okraje in preuredila so se v tem zmislu tudi Zvezna pravila. Na Primorskem je bila prvotno samo ena župa, „Primorska župa“ s sedežem v Gorici. Ker pa radi velikega števila društev uspešno delo ni bilo mogoče, se je razdružila in nastali sta dve novi župi: „Tržaška“ s sedežem v Trstu, in „Goriška“ s sedežem v Gorici (1911).

Sedanji ustroj Slovenske Sokolske Zveze je tak: 87 društev, 19 odsekov, 1 žensko telovadno društvo in 5 ženskih tel. odsekov¹⁾ je združenih

¹⁾ To je: odsekov, ki imajo nekako formalnejšo organizacijo; razen teh goji žensko telovadbo, ima torej faktično tudi ženske odseke, še 25 društev.

v 8 župah¹⁾; župe same pa tvorijo Slovensko Sokolsko Zvezo, zvezni občni zbor tvorijo zastopniki žup. Vsaka župa pošlje iz nje pripadajočih društev za vsakih 100 članov po dva zastopnika, ki se volijo na društvenih občnih zborih. V Zvezni odbor pošlje vsaka župa za vsakih 500 društvenih članov po enega odposlanca, voljenega na župnem

občnem zboru (z enim namestnikom). Zvezno predsedstvo se voli po splošni volitvi na društvenih občnih zborih. Osmero žup delimo: 5 na Kranjsko, 2 na Primorsko in 1 na Štajersko. Sedež Slov. Sok. Zveze je Ljubljana, župni sedeži pa so stalna bivališča župnega staroste.

Župe so:	1. Celjska	župa s sedežem v Celju	(ustan. 30. X. 1910.)
	2. Gorenjska	" " " " Kranju	(ustan. 16. I. 1910.)
	3. Goriška	" " " " Gorici	(ustan. 12. II. 1911.)
	4. Idrijska	" " " " Idriji	(ustan. 20. II. 1910.)
	5. Ljubljanska	" " " " Ljubljani	(ustan. 8. V. 1910.)
	6. Ljubljana I.	" " " " Ljubljani	(ustan. 26. IX. 1909.)
	7. Novomeška	" " " " Novem mestu	(ustan. 6. III. 1910.)
	8. Tržaška	" " " " Trstu	(ustan. 5. II. 1911.)

Po društvi in odsekih pripada:

koncema leta:	1905.	1907.	1909.	1912.
Kranjsko	15	23	44	56 društev in odsekov
Primorje	4	4	18	34 " " "
Štajersko	5	8	16	21 " " "
Koroško	—	—	1	1 " " "
Slovensko ozemlje	24	35	79	112 društev in odsekov.

Od l. 1905. se je število slovenskih sokolskih društev pomnožilo izredno močno:

L. 1905. na Kranjskem: Domžale, Ilirska Bistrica, Kranjska gora, Kamnik, Žiri (odsek).

Skupaj 5.

L. 1906. na Kranjskem: Ribnica, Krško 2; na Štajerskem: Gradec, Braslovče (ods.) 2.

Skupaj 4.

L. 1907. na Kranjskem: Javornik, Kranj (žen. ods.), Sokol I. v Ljubljani, Metlika, Škofja Loka, Šiška (žen. tel. društvo) 6; na Štajerskem: Maribor, Sevnica (ods.) 2.

Skupaj 8.

Samostojno društvo je postal l. 1905. ust. odsek Idrijskega Sokola v Žireh.

L. 1908. na Kranjskem: Črnomelj, Dražgoše (ods.), Kamna gorica (ods.), Kostanjevica-Sv. Križ (ods.), Sokol II. v Ljubljani, Logatec, Radovljica, Spodnja Idrija (ods.), Št. Vid nad Ljubljano, Vrhnika, Železniki 11; na Primorskem in Goriškem: Ajdovščina (ods.), Cerkno (ods.), Miren, Štandrež, Verdela (ods.) 5; na Štajerskem: Hrastnik (ods.), Ptuj, Sv. Lenart, Šoštanj 4.

Skupaj 20.

L. 1909. na Kranjskem: Bled (ods.), Bohinj, Bistrica, Cerknica, Ig, Litija-Šmartno, Mokronog, Sodražica (ods.), Velike Lašče (ods.), Trebnje, Vič 10; na Koroškem: Borovlje 1; na Primorskem in Goriškem: Barkovlje (ods.), Bilje (ods.), Črniče (ods.), Deskle-Plave, Kobarid, Opčine (ods.), Rojan (ods.), Selo (ods.), Volčja

Draga (ods.) 9; na Štajerskem: Ribnica na Pohorju, Šent Juri ob juž. žel. (ods.), Trbovlje 3.

Skupaj 23.

Samostojna društva so postali l. 1909. odseki: na Kranjskem: Bled, Kostanjevica-Sv. Križ; na Primorskem in Goriškem: Ajdovščina, Cerkno, Črniče, Verdela; na Štajerskem: Hrastnik.

L. 1910. na Kranjskem: Gradac (ods.), Kočevje, Moste (ods.), Notranje Gorice (ods.), Radeče, Št. Janž (ods.), Št. Peter na Krasu, Vače (ods.), Žiri (žen. ods.) 9; na Primorskem in Goriškem: Brje (ods.), Dornberg, Gradišče (ods.), Kojško (ods.), Komen, Mavhinje, Osek (ods.), Podgora, Prosek (ods.), Rihenberg (ods.), Škedenj, Škrbina (ods.), Zalošče-Saksid (ods.) 13; na Štajerskem: Rajhenburg, Sv. Pavel (ods.), 2.

Skupaj 24.

Samostojna društva so postali odseki: na Kranjskem: Spodnja Idrija, Št. Janž; na Primorskem in Goriškem: Bilje, Opčine, Selo; na Štajerskem: Št. Juri ob juž. žel.

L. 1911. na Kranjskem: Borovnica, Postojna (žen. ods.), Štepanja vas, Vevče (ods.), Vinica (ods.) 5; na Primorskem in Goriškem: Dobrovo, Kanal (ods.), Sežana, Šempas (ods.), 4; na Štajerskem: Središče (ods.), Vransko 2.

Skupaj 11.

Samostojno društvo je postal odsek v Kojskem.

¹⁾ Dve društvi: Prvačina in Javornik nista užupljeni.

L. 1912. na Kranjskem: Kamnik-Presej (ods.), Semič (ods.) 2; na Primorskem in Goriškem: Dornberg-Zalošče, Trst (ž. ods.) 2; na Štajerskem: Ormož, Selnica (ods.) 2.

Skupaj 6.

Samostojna društva so postali odseki: na Primorskem in Goriškem: Barkovlje, Gradisce, Prosek, Škrbina; na Štajerskem: Sevnica, Središče.

Skupno se je torej ustanovilo v dobi do leta 1912. 101 društvo (z odseki vred); največ leta: 1910. (24), 1909. (23) in 1908. (20). Od društev se jih je obdržalo 48; izmed 44 moških odsekov se jih je 21 preosnovalo v samostojna društva, 4 so prenehali, 19 jih je ostalo; ženski odseki so bili ustanovljeni 4, obdržali so se vsi.

Sokolska društva so prenehala v naslednjih krajih: a) društva: Kranjska gora (l. 1907.), Bohinjska Bistrica (1912), Deskle-Plave (1912), Ribnica na Pohorju (1912) in Šiška — Žen. tel. društvo (1912); b) odseki: Kamna Gorica (1907), Vevče (1911), Volčja Draga in Zalošče-Saksid (1912).

Do leta 1905. se je obdržalo 20 društev in 1 odsek; od l. 1905. do 1912. se je obdržalo 68 društev in 23 odsekov.

Skupno je obstalo v prvem petdesetletju 88 društev in 24 odsekov in sicer 87 moških društev in 1 žen. tel. društvo ter 19 moških in 5 ženskih odsekov.

Od l. 1905. je priraslo zatorej Slov. sokolski organizaciji 91 društev in odsekov (81,2%), ki so se tudi vzdržali. Na posamezne dežele se porazdeli navedeno število v tem razmerju:

Kranjsko: 44 društev in odsekov. . . — 48,4%
Primorsko in Goriško: 30 dr. in ods. — 32,9%
Koroško: 1 društvo in ods. . . . — 1,1%
Štajersko: 16 društev in ods. . . . — 17,5%

Časovni nastoj in razvoj naših društev in odsekov nam kaže tale pregledna razvrstitev.

Ustanovno leto	Društva			Odseki		Ostalo je:		
	ustanovlj.	iz odsekov preosnov.	prenehala	ustanovlj.	prenehali	društev	odsekov	Skupaj
1863	1	—	—	—	—	—	—	—
1864	—	—	—	1	—	—	—	—
1865	—	1	—	—	—	—	—	—
1867	1	—	2	—	—	—	—	—
1868	1	—	—	—	—	1	—	1
1869	—	—	—	1	—	—	—	—
1870	1	—	—	2	—	—	—	—
1871	—	—	1	—	—	—	—	—
1872	—	—	1	—	3	—	—	—
1880	1	—	—	—	—	1	—	1
1882	1	—	—	—	—	1	—	1
1887	2	—	—	—	—	2	—	2
1890	3	—	—	—	—	3	—	3
1894	1	—	—	—	—	1	—	1
1896	1	—	—	—	—	1	—	1
1897	1	—	—	1	—	1	—	1
1899	1	—	—	—	—	1	—	1
1900	—	1	—	—	—	1	—	1
1902	2	—	—	—	—	2	—	2
1903	2	—	—	2	—	2	1	3
1904	2	—	—	—	1	2	—	2
1905	4	—	—	1	—	3	—	3
1906	3	—	—	1	—	3	1	4
1907	6	1	1	2	1	6	1	7
1908	12	—	—	8	—	12	1	13
1909	12	7	—	11	—	16	3	19
1910	9	6	—	15	—	15	9	24
1911	5	1	—	6	1	6	4	10
1912	2	6	4	4	2	8	4	12
Skupaj	74	23	9	55	8	88	24	112

(Dalje prihi.)

Vaje na orodju.

(Dalje.)

(Konj na šir z ročajema, konec.)

Meti prednožno.

Z (v) desno — z (v) levo, naprej, nazaj.	1. Vzmah,	Brez obrata — z obratom. 1. Oberočno, enoročno; 2. roki na hrbtu, na vratu, na hrbtu in na zadnjem ročaju, na vratu in na sprednjem ročaju, na sprednjem ročaju, na zadnjem ročaju, na ročajih, v sedlu; 3. z nadprijemom, z dvoprijemom, s podprijemom;
	2. premah,	
	3. used,	
	4. sesed,	
	5. vskok (seskok)	
	6. strig	
	7. kolo	
	8. prednožka	

Z (v) desno — z (v) levo, naprej, nazaj.	1. Vzmah,	4. zaletoma, iz stoje na tleh, iz opore, iz seda na konju; 5. čez hrbet, čez sedlo, čez vrat, čez en ročaj, čez oba ročaja, na hrbet, v sedlo, na vrat; 6. v stojo na tleh, v sed, v oporo, v stojo na konju; 7. vzmah nizko, visoko; 8. s priklopljenimi gibi rok.
	2. premah,	
	3. used,	
	4. sesed,	
	5. vskok (seskok),	
	6. strig,	
	7. kolo,	
	8. prednožka.	

Otežitev: glej mete odnožno.

Enonožno — obonožno, naprej, nazaj, navzad.	1. Vzmah,	Brez obrata — z obratom.
	2. premah,	1. Oberočno, enoročno (prosto);
	3. used,	2. roki na hrbtu, na vratu, na hrbtu in na zadnjem ročaju, na vratu in na sprednjem ročaju, na ročajih, v sedlu;
	4. vskok (seskok),	3. zaletoma, iz stoje na tleh, iz opore, iz seda na konju;
	5. vskok klečno (seskok),	4. enonož. znotraj rok, obenož. znotraj rok, ena noga znotraj, druga zunaj rok;
	6. skrčka z oprijemom, prosto, iz stoje na rokah,	5. čez hrbet, sedlo, vrat, čez noben ročaj, čez en ročaj, čez oba ročaja, na hrbet, v sedlo, na vrat;
	7. vskok razklepno,	6. v stojo na tleh, v sed, v oporo, v stojo na konju;
	8. razklepka,	7. vzmah nizko, visoko;
	9. preskok vzpetno,	8. s priklopljenimi gibi rok.
	10. vskok izpomolno,	
	11. preskok izpomolno,	
	12. preskok letno.	

Otežitev: glej mete odnožno.

Meti raznožno.

Naprej, nazaj, navzad.	1. Vzmah,	Brez obrata — z obratom.
	2. premah, ven, not.	1. Oberočno, enoročno, prosto;
	3. used,	2. roki na hrbtu, na vratu, na zadnjem ročaju, na hrbtu in na zadnjem ročaju, na vratu in na sprednjem ročaju, na ročajih, v sedlu;
	4. vskok,	3. zaletoma, iz stoje na tleh, iz opore, iz stoje na konju;
	5. raznožka, (raznožka iz stoje na rokah),	4. čez hrbet, sedlo, vrat, čez en, čez oba ročaja, na hrbet, v sedlo, na vrat;
	6. preskok letno, raznožno.	5. v stojo na tleh, v oporo, v sed, v stojo na konju;
		6. vzmah nizko, visoko;
		7. s priklopljenimi gibi rok.

Otežitev: glej mete odnožno.

Prevali — prevrati — premeti.

Naprej, nazaj.	1. Preval,	1. Oberočno, enoročno, (prosto);
	2. prevrat,	2. roki na hrbtu, na vratu, na zadnjem ročaju, na hrbtu in na zadnjem ročaju, na vratu in na sprednjem ročaju, na ročajih, v sedlu;
	3. premet.	3. s podporo ob ramo, brez podpore;
		4. s podporo ob predlaktje, ob en laket, brez podpore;
		5. z upognjenima lehtema, sklecno, z napetima lehtema, vzporno;
		6. zaletoma, iz stoje na tleh, iz opore, kleka, seda, stoje na konju;
		7. čez hrbet, sedlo, vrat, čez en ročaj, čez oba ročaja, na hrbet, v sedlo, na vrat;
		8. v stojo na tleh, (v sed na konju);
		9. s priklopljenimi gibi rok, nog.

Otežitev: glej mete odnožno.

1. Vznos,	1. Oberočno, enoročno;
2. prednos,	2. roki na hrbtu, na vratu, na ročajih, na hrbtu in na zadnjem ročaju, na vratu in na sprednjem ročaju, v sedlu;
3. razovka;	3. z nadprijemom, z dvoprijemom, s podprijemom;
a) s podporo ob predlaktje;	4. zaletoma, iz stoje na tleh, iz opore, kleka, seda, stoje na konju;
b) " " en laket,	5. s priklopljenimi gibi trupa, nog.
c) (prosto) brez podpore,	
4. stoja na rami:	
a) na obeh,	
b) na eni,	
5. stoja na predlaktju,	
6. stoja na glavi,	
7. stoja na rokah:	
a) sklecno,	
b) vzporno.	

Sestave:

Vse prvine so primerne za skladanje v zložene vaje. Na kakšen način sestavljamo vaje, pokažemo pri praktični vadbi.

Glavno načelo pri sestavih bo, da vsaka vaja gladko izhaja iz prejšnje in da sama ni v oviro sledeči vaji (da vaje niso „proti dlaki“).

Opomba: K vajam, ki jih delamo zaletoma, je možno pridejati še naskok, ki se izvede tako, da se postavimo približno na 2 koraka pred desko, skočimo z odzivom obonožno na desko in odtod vadimo dalje — to pa samo po sebi umevno samo pri onih vajah, kjer se odzivamo obonožno.

Konj vzdolž z ročajema.

Na konju vzdolž z ročajema vadimo iste vaje, kakor na konju vzdolž brez ročajev¹⁾, izvzemši one, ki jih docela ovirata ročaja; pri tem sta nam ročaja bodisi za podporo, bodisi kot ovira (otežitev) vaje. Ako pa skočimo poprej v oporo bočno, tako da je ramenska os vzporedna z dolžino konja, vadimo iste vaje kakor na konju na šir.

Če pa naj imajo vaje na konju vzdolž z ročajema svoj poseben znak, mora biti noga (nogi) pri začetku vaje, t. j. pred oprijemom, nad orodjem v položaju, značilnem za dotični met.

Opirati se moremo bodisi z eno roko na hrbet, z drugo na zadnji ročaj (priprava za držanje na obeh ročajih), ali z obema rokama na ročajih.

Oporo z eno roko na vratu, z drugo na sprednjem ročaju, rabimo manj.

Meti odnožno.²⁾

1. Vzmah,	Način glej pri metih odnožno na konju na šir z r.
2. vskok,	
3. premah,	
4. used,	
5. sesed, (seskok),	
6. kolo,	
7. odnožka.	

Meti zanožno.

Po (odskoku) naskoku isto kakor na konju na šir z ročajema (in na konju vzdolž brez ročajev).

¹⁾ Objavimo v prihodnji številki. Op. uredn.

²⁾ Te vaje izvajamo zaletoma ali z naskokom v oporo, iz opore pa se delajo potem te vaje kakor na konju na šir. Op. v izvorniku.

Meti odbočno.

Glej konj na šir z ročajema (in konj vzdolž brez ročajev).

Meti prednožno.

Glej konj na šir z ročajema in konj vzdolž brez ročajev.

Meti skrbno.

Delajo se bodisi kakor na konju vzdolž brez ročajev, ali kakor na konju na šir z ročajema.

Meti raznožno.

Kakor na konju na šir z ročajema in na konju vzdolž brez ročajev.

Prevrati, premeti, prevali.

V stran (kakor na konju na šir z ročajema). Prevale nazaj na konju ovirata ročaja.

Drže.

Kakor na konju vzdolž brez ročajev in na konju na šir z ročajema.

Kar se tiče otežitve in zlaganja vaj, velja tu o metih iz opore bočno isto, kar smo povedali pri konju na šir.

Vaje prečno kakor na konju vzdolž brez ročajev; težje in lepše so, če se delajo iz zamaha.

Otežitev:

- a) deska dalje,
- b) konj višje,
- c) vrstica pred konjem.

(Dalje prih.)

MILA KOUTNÍKOVÁ:

Žena v Sokolu.

(Dalje.)

Ovire ženski telovadbi. IV. vsesokolski zlet.

Ko so praške šole v novih svojih poslopih dobile dobro opremljene telovadnice, so poverili pouk dekliške telovadbe učiteljicam, ki je večina med njimi predelala šolo sokolske telovadbe, če štejemo telovadno društvo gospe in dev v Pragi za člana Sokolstva.

Razen uvedbe telovadbe kot neobvezni predmet v dekliške šole l. 1883. niso za telesno vzgojo ženske mladine storili ničesar. Razširjenje zmisa za vrednost dekliške telovadbe je oviral ukoreninjeni srednjeveški nazor, da se dekletom ne spodobi delati telesnih vaj. Slabjša telesna konstrukcija dekličjega telesa je krepila odpor proti telovadbi, ker so nazori o njej kot o popolnoma posebni panogi splošnega telovadnega sestava bili še neizravnani in načela nenakana. Najmočnejša opora protivnikov ženske telovadbe in udeležbe žen pri društvenem življenju sokolskem pa je bilo naziranje, da ženi ni treba ničesar, nego da bodi le dobra gospodinja, da niti delca svojega zanimanja ne sme obračati zunaj domačnosti in rodbine. Zlasti omoženih žen je telovadilo (in telovadi žal še doslej) malo, dasi prav kakor devojкам telovadba, izvajana v pravilni meri in smeri, koristi njih zdravju.

IV. zleta so se prvič udeležile tudi žene, seveda pod popolnim vodstvom mož. Tvorile so vedno, razen posameznih izjem, samo materijal in ne čimoroden del Sokolstva. Nedolgo pred V. zletom so žene Sokolke izgubile eno prvih svojih delavk, Ano Ptáčkovu; umrla je l. 1905. Toda že so se nove delavke lotevale ne le tehničnega dela, temveč tudi poglobljanja življenja v telovadnici. Prednje mesto med njimi gre sestri Šourkovi, ki je sodelovala zlasti pri ustanavljanju novih ženskih odsekov, jim dajala svete ter jih požrtvovalno podpirala npr. v tehnici in ter si tako trajno zagotovila spomin žen Sokolic.

Pogloblitev dela. Dve telovadni struji.

Dočim so začetna prizadevanja Sokolic imela pred očmi le učinek telovadbe na zdravje, razvedrilo, kakršna je sokolska telovadba nesporno, in njen prvotni narodni pomen,

so se v drugem obdobju pridružile še nove težnje: iti dalje in globlje. Izjemnost ženskega stališča povsod, manjvrednost žene, nedostatek zmožnosti, iti poleg moža, neveljavnost katerikoli načel zanj — vse to se je moralo z vstopom na skupno delovno poprišče omajati in se mora sploh odstraniti z razumnim prizadevanjem.

Premišljujoč o svojem delu in o svojem stališču v Sokolstvu je spoznala žena, da stoji znatno za možem, in ker so takrat privedli k nam prav prvi toki ženskega gibanja, je zahrepenela dohiteti v vsem, povsod, torej tudi v Sokolstvu, kolikor je bila ostala zadaj. Seveda je bilo to najprej telovadno polje, na katero je obrnila pozornost. In nastali sta dve struji: ena je hotela za žene izključno lahke vaje, ter izpustiti vso orodno telovadbo, druga je branila stališče, da sploh ni delati razločka med moško in žensko telovadbo. Obe struji sta bili ekstremni in resnično težko je bilo, odločiti se za katero izmed njiju. Treba je bilo izkušnosti. Ko smo jih nabrale, smo prišle po naravni poti do nazora, da žena niti z mnogoletno vadbo ne doseže moške moči in da zato preveč vadbe na orodju razjača in prisposablja žensko telo moškemu, ne da bi zviševalo moč in izdatnost telesno.

Kakšna bodi ženska telovadba?

Nazori so se čistili, izkušnje so se množile, tako da smo ob zletnem sestanku zastopnic ženskih odsekov prišle do nazora, da niti ena niti druga krajna smer ne more določati ženske telovadbe, ampak da se je v ženskih odsekih kot celotah treba držati srednje mere vadbe na orodju in jo dopolnjevati s prostimi in z drugimi skupnimi vajami, da bo vadba vsestranska in gojila vse telesne zmožnosti posameznih telovadk. Posameznicam, ki imajo veselje na ne-lahkih orodnih vajah, naj se privoščijo, da se jih nauče. Odločno se ne strinjamo z ameriškim nazorom, da morejo plesne, da, baletne proste vaje nadomestiti same orodno telovadbo s svojimi učinki. Sicer je v njih mnogo pravega in koristnega, toda ves nazor, kakor je, se ne bi mogel sprejeti za odločilen.¹⁾

¹⁾ „O ameriški smeri“ piše v eni poznejših števil „Věstnika sokolskega“ s. —ingová: V „Věstniku“ in drugje so bili že pogostejše izraženi razni nazori o „ameriški smeri v telovadbi“. Četudi ni izrečno pisano, da se to tiče ameriških Sokolic, zbuja domnevo, kakor bi ameriške sestre v resnici zametale orodno telovadbo, nadomestujoč jo samo s plesom in s prostimi. — Ta pomotni nazor (ki sem ga tudi jaz imela prej), me sili, da opozorim na članek br. Čermáka v

Pred očmi moramo imeti zmožnosti telovadk, ki naj jih telovadba razvije vsestransko. Imamo štiri skupine telovadk: ene se brez truda hitro nauče vsega, drugim se ne posrečajo niti proste, niti orodne vaje niti ob največjem trudu in vztrajnosti vaditeljice in telovadke. Teh dveh pa nimam na mislih, temveč vse druge, od katerih polovica izborna izvaja proste, pa ničesar ne zmore na orodju, druga polovica pa telovadi na orodju krasno, elegantno, toda njihovi prostim vajam manjka vedno nekaj. Prve bi bile popolnoma zanemarjene, ko bi za središče ženske telovadbe naredili vrhunške vaje na orodju, druge bi prišle ob vadbo svojih zmožnosti, če bi izločili orodje. Iz tega je razvidno, da treba, če naj telovadba resnično somerno deluje na razvoj vse okretnosti in vse nadarjenosti za posamezne telovadne panoge, vaditi vse, seveda v primerni meri. S svojo telovadbo hočemo služiti vsem. Raznovrstnost je glavna mikavnost in prednost Tyrševega sestava pred drugimi.

V. zlet. Zvezni tečaji za vaditeljice. Šolska telovadba.

V. zlet 1907. je pozdravil kot udeležnice že 2500 žen. V dobi 10 let se je število Sokolic več nego podsestori. Tehničnih nedostatkov je bilo še dosti, ali vendar se je videlo, da tudi me začenjamo pojmiti poglobitev sokolskih načel. Discipliniranost se je pokazala z vztrajanjem na telovadišču ob dežju in viharju, nzučila je svet že vsaj nekoliko drugače gledati na ženo Sokolico, nego je bilo doslej navada.

Takoj po V. zletu so se ozvali prvi glasovi po tem, da bi žena bila enakovredna z možem v Sokolu. Eden prvih je bil članek s. A. Mařikove v časopisu „Sokolu“, kjer se spotika nad tem, da je vse vodstvo in vse delo za ženo opravil mož. Za te težnje pa je bilo seve še malo umevanja in žene same so brzdale korake za ravnopravnost.

Že dr. M. Tyrš je l. 1871. napisal, da „bolj kakor kje drugje velja tu (v ženski telovadbi) pravilo: le ženske morejo žensko stvar razrešiti v resnici in do vseh podrobnosti in s popolno veljavnostjo.“ Da bi se to moglo zgoditi, treba žen, ki bi jim bil ves sokolski sestav teoretično in praktično dobro znan, da bi mogle potem iz njega vse ugodno in ženi prospešno izbrati, razširiti in dopolniti z novim. Take žene naj dajo odsekom tečaji České Obce Sokolské za vaditeljice, prirejani od l. 1904. Iz njih je izšla večina sedanjih prvih sokolskih delavk. Tudi župe čvrsto skrbje za izobrazbo svojih vaditeljic z župnimi tečaji. Le najmanjši tvor za strokovno izobrazbo — naši vaditeljski zbori — se vodijo malokje dosti smotreno in vzgojevalno.

Dekliška šolska telovadba ni dospela mnogo dlje, nego je bila ob svoji uvedbi. Posameznice v njej delujejo

uspešno, toda telovadna izobrazba učiteljstva, zlasti pa učiteljice ne ustreza potrebam telesne vzgoje učenstva. Največja ovira pa so drage telovadnice in igrišča ter neumevanje na deželi po Češkem. Močno, zdravo telo in temeljita telesna vzgoja otrok je še vedno stranska stvar. Dasi je l. 1911. samo ministrstvo izdalo razpis, v katerem izpodbujajo krajevne šolske svete in uprave šol, da bi postopali skupaj s telovadnimi društvi, da bi učenstvu bilo omogočeno rabiti društveno orodje ali prostore, vendar imamo pri nas, zlasti na Moravskem, vedno dosti činiteljev, ki na vso moč branijo otrokom udeležbo pri sokolski telovadbi.

Lanski VI. zlet.

V ženski sokolski telovadbi je nastalo novo obdobje s VI. zletom. Nekaka priprava sta bila občni shod in razprava, ki jo je zbudil; toda osredotočba dela, vzajemno spoznavanje, izmena nazorov o izkušnjah, dobljenih v raznih zmernih, organizacija tehničnega vodstva žen po ženah, uredba stališča žen v Sokolstvu, to vse dozoreva šele izza VI. zleta in kaže sadove dobrih teženj.

Naš nastop na zletu je bil neovržen dokaz, da napredujemo, da znamo in hočemo delati.

Na Moravskem, ki se na Češkem vedno smatra v vsem kot zapoznelo za 20 let, se dela jako intenzivno. Uče nas večje radikalnosti naše razmere, v katerih se nam je bojevati na tri fronte: s klerikalizmom, germanizacijo in z delavskimi telovadnimi društvi.

Ponosne smo na to, da je iz srede moravskih sestra izšla izpodbuda za sestanek zastopnic ženskih odsekov ob zletnih dneh v Pragi. Ta sestanek je izpolnil ves svoj namen: spoznale smo se, dobile vpogled v različne razmere, pokazale težnjo, zblížati se s središčem — žensko komisijo. In kar je poglobitveno, priglasile smo se k delu, ki edino more tvoriti spoštovanja vredno podlago naših zahtev, zakaj bila bi utopija, hoteti pravice in se braniti dolžnosti. 1. novembra 1912. je bila potem prva seja župnih načelnic, ki je važen korak k poglobitvi ženskega sokolstva z lastnim delom, z lastnim trudom.

Radi popolnosti dodajam še, da je po daljšem trudu doseglo telovadno društvo gospe in dev naposled l. 1912. privolitev praškega Sokola, da sme svoj naziv premeniti v „Ženski odsek praškega Sokola“. Ker pa je to čisto formalna prememba, dočim je uredba ostala popolnoma samoupravna, nima pomena, kakor bi ga imela, če bi šlo za resnično notranje pričlenjenje k Sokolstvu. (Dalje prih.)

„Americkém Sokolu“ št. 10 lanskega leta, kjer vodnik chicaških Sokolic piše med drugim: „Ko bi bil slutil, kako pomoten nazor vlada na Češkem o telesni vzgoji žen v Ameriki, bi bil (na zletu v Pragi) s Sokolicami pokazal vaje na orodju, da preverim tamošnje kroge, da so iste Sokolice, ki so budile občudovanje s plesnimi vajami, prav tako okretne in vztrajne na orodju — da primerne vaje na orodju morejo izvesti z isto eleganco, s kakršno so izvajale svoje plesne vaje in tenisne vaje, da, da v vajah na orodju, kolikor so to vaje primerne ženi, ne zaostajajo v ničemer za sestrami drugih dežel. „Srednjo pot“, o kakršni so se na Češkem oglasili glasovi, gremo prav mi in jo priporočamo v „Sokolu Americkém“ vedno in vedno. Primerne vaje na orodju, da se pridobi moč in pogum — estetične vaje, da se pridobi eleganca, uglašenost, lepa hoja, vzgoji vztrajnost, s katero se „orodni“ telovadec ne ponaša praviloma, to je pot, ki jo zastopamo in priporočamo vedno — in dobro razumejo naše besede oni, ki nas hočejo razumeti. „Ameriška smer“ ne pomenja same plesne vaje — dasi so tu šole, kjer se goje samo te vaje — „ameriška smer“, kakor jo vedno zastopamo, kliče po vsestranosti; zahtevamo, da žena ostane žena tudi v telovadnici in se ne prizadeva v telesni vzgoji posnemati moža. To je neprimerno — in kar je neprimerno, ni koristno razvoju, ni lepo!“ — „S temi nazori“, pristavlja pisateljica, „gotovo soglašajo naše članstvo ter si naredi pravilen pojem o oni zamotani „ameriški smeri“.

Vestnik slovenskega Sokolstva.

Slovenska Sokolska Zveza.

Zvezni izlet v Novo mesto. Po sklepu Zveznega odbora v seji dne 17. maja 1913. bo letošnji Zvezni izlet v Novo mesto ob petindvajsetletnici novomeškega Sokola in župnega zleta Novomeške sokolske župe dne **10. avgusta 1913.** S poudarkom naj opozorimo na istočasni sklep odborov, da se naj izleta udeležijo društva bližnjih žup **kar največjem številu, vsa druga sokolska društva pa da so obvezana,** poslati **vsaj po enega telovadca** (vaditelja). Samo po sebi je umevno, da morajo društva, ki goje žensko telovadbo, poslati tudi **vsaj eno telovadko** (vaditeljico), bližnja društva pa čim večje število telovadk. Naj pa tudi bolj oddaljena društva ne bi izpolnila samo minimum svoje dolžnosti, temveč vsa kar najmnogobrojnejše pohodila v Novo mesto, da pozdravijo bratskega tamošnjega Sokola ob pomembnem njegovem slavlju, pa s sokolskim delom pri javnem nastopu posvedočijo velikost naše sokolske misli.

Zvezni izlet v Novo mesto je važen tudi za naš vsesokolski zlet v Ljubljani. Vaja bo za nas v nastopanju večjega števila. Pri izkušnji pregledamo izurjenost v prostih vajah, moških in ženskih, ter če treba, popravimo nepravilnosti in odpravimo napake. Udeležba pri javnem nastopu v prostih vajah vsaj z enim telovadcem in eno telovadko in vsled tega tudi udeležba pri izkušnji, brez katere nikomur ni dovoljen javni nastop, je, kakor rečeno, tudi za najbolj oddaljeno društvo dolžnost, katere se nobeno ne more odvezati. Bodi pa to vsakemu društvu tudi stvar **časti:** kakor bi bilo žalostno za vojaški oddelek, ki bi se izogibal boju pa pustil druge bojevati se in zmagovati, tako bi bilo žalostno za društvo, ki bi na skupnem sokolskem izletu le gledalo delo drugih, samo pa ničesar ne pripomoglo pri delu in uspehu njegovem. Zatorej kvišku k energičnemu delu, da slovensko Sokolstvo nastopi v Novem mestu dobro pripravljeno s čim mnogobrojnejšimi močmi kar najčastneje! Na zdar!

Volitev Zveznega predsedstva. Opozarjamo vsa društva na razpis volitve Zveznega predsedstva v 5. številki „Slovenskega Sokola“.

Ljubljanska sokolska župa.

Občni zbor „Sokola“ na Vrhniki dne 9. marca 1913. Starosta br. Ivan Tomšič otvoril ob treh pop. zborovanje, konstatira pravilno sklicanje in sklepčnost občnega zbora, pozdravi vse navzočne brate, posebno brate iz našega odseka Kamnik-Preserje. Spominja se v lepih besedah rajnika br.

Vaclava Tuzarja in požrtvovalne, Sokolstvu zelo naklonjene gospodične Anice Jelovškove; vsi navzočni se dvignejo v znak sožalja raz sedeže. Končno naznanja br. občnemu zboru, da mu vsled preobitega zasebnega posla ni mogoče, še nadalje prevzeti častno mesto staroste. Nato poda br. tajnik Pirkmeier svoje tajniško poročilo: Odbor je imel v zadnjem poslovnem letu 16 sej, katerih so se br. odborniki udeleževali prav marljivo. Izmed najvažnejših in za društvo najlepših dogodkov mora omeniti zlasti, da se je ustanovil dne 1. septembra 1912. pododsek Kamnik-Preserje, ki se prav dobro zaveda svoje naloge. Ker se je že veliko preje pokazalo v tem kraju zanimanje za Sokola, je naše društvo pošiljalo takoj od začetka lanskega leta po enega ali dva svojih vaditeljev v Kamnik in pripravljalo tla bodočemu odseku. Požrtvovalno nam je pri tem delu pomagal „Sokol“ v Ljubljani, kateremu izreka iskreno zahvalo. Odsek šteje 28 članov, od teh 15 telovadcev. — Naše društvo šteje sedaj 93 članov, všteti 28 članov našega odseka. Kar se tiče prirejenih izletov, omenja posebno daljši zlet na Bled, ki se ga je društvo udeležilo korporativno. Prav tako je bilo društvo mnogoštevilno zastopano na župnem zletu ob slavnosti desetletnega obstoja br. društva „Sokola“ v Šiški in pri razvitju prapora „Sokola“ v Borovnici. Da se je pri našem Sokolu marljivo gojilo družabno življenje, kažejo naslednje prireditve, oziroma igre: „Zvesta Mana“, „Bucek v strahu“, „Mutasti muzikant“ itd., več zabavnih večerov, ki so se obnesli vsi izborni. Prvo nedeljo oktobra se je priredila veselica „Vinska trgatve“, v decembru „Miklavžev“ in „Silvestrov večer“. Da so se obnesle naše prireditve vse tako dobro, zato gre hvala zlasti vsem sodelovalcem, posebno bratu Iv. Tischlerju, ki si je s spretnim aranžiranjem pridobil največ zaslug. Meseca septembra so pod okriljem Sokola nabirali v korist družbe Ciril-Metodove, Sokolstva, Branibora ter Radogoja. Uspeh je bil nad vse zadovoljiv; nabrala se je lepa vsota 432 K, od katerih je Sokol odposlal 232 K osrednjemu odboru za prireditve „Cvetličnih dni“, 200 K pa „Slov. Sok. Zvezi“, ki je ravno v tem letu najbolj potrebna podpore. Omenja tudi, da se je letos začelo živahno gibanje, da društvo razvije svoj prapor. Radi ožjega stika članstva je prirejal Sokol vsak teden enkrat, v sredo zvečer, sestanke, kjer se je razmotrivalo o Sokolstvu, društvnem delovanju itd. — Poročilo br. blagajnika se vzame s splošnim odobravanjem na znanje. — V imenu revizorjev poroča br. Pirkmeier, da je blagajno odseka za „Zgradbo sokolskega doma“ našel v najlepšem redu ter predlaga absolutorij. Sprejeto. — Načelnikovo poročilo poda načelnik br. Pernè: Lani se je naše društvo krepko gibalo tudi v telovadnem oziru. Vaditeljski zbor (5 članov) je imel 8 sej. Vpisanih je bilo 20 telovadcev. Največja udeležba je bila 17 telovadcev, najmanjša 4 telovadci. Telovadilo je povprečno na večer 8 telovadcev. Obrtni naraščaj je telovadil lani v 88 urah; največji obisk 14, najmanjši 3. Članstvo je nastopilo pri prostih vajah in deloma tudi na orodju na zletih v Šiški, na Bledu, v Kamniku pri Preserju in v Borovnici, kjer je prvič nastopil na orodju naš obrtni naraščaj. Telovadce našega odseka je hodil poučevati podnačelnik br. Iv. Žitko. Kakor vsako leto, je odšlo tudi letos k vojakom več dobrih telovadcev in trobentačev, namreč bratje Ciril Igljč, Jože Verbič, Ivan Žibert, Fran Krašovec in Anton Krašovec. — V odbor so bili izvoljeni za starosto br. Viktor Perne, za podstarosto br. dr. Fran Šabec, za načelnika na

predlog vaditeljskega zbora br. Ivan Žitko. Poleg teh še bratje: Ivan Tomšič, Josip Jurca, Mihael Tomšič, Ignac Kunstelj, Ivan Tischler, Anton Pirkmeier, Stanko Kermavner, Karel Igljič; za namestnike bratje: Ciril Mauer, Vinko Žitko, Anton Maček. Za delegata za občni zbor „Slovenske Sokolske Zveze“ sta bila izvoljena br. dr. Fran Šabec in Anton Pirkmeier, za občni zbor Ljubljanske sokolske župe brata Perne in dr. Šabec. Nato poda br. Perne svoje poročilo o nabiranju prispevkov za „Sokolski dom“ leta 1912: Prispevki

iz nabiralnikov v 7 gostilnicah 348 K 67 v, prispevki ob različnih prilikah 596 K 68 v, skupaj 945 K 35 v. Stanje dne 3. marca 1913: 4502 K 10 v. O knjižnici poroča brat Iv. Tomšič, da je v poslovnem letu zelo napredovala ter da šteje do tega dne 464 knjig, deloma poučnih deloma zabavnih. Izposodilo se je 3000 knjig; pohvalno omeni, da so se vse vrnile v najlepšem stanu. Knjižnica je vredna 1300 K. Ob petih popoldne zaključil starosta br. Viktor Perne dobro uspeli občni zbor ter se zahvali za obilo udeležbo.

Raznoterosti.

Upravno sodišče o Sokolstvu. Upravno sodišče se je pred kratkim pečalo z znanim ministrskim razpisom o telovadbi šolskega naraščaja v sokolskih društvih ter razveljavilo ta razpis. Kako se odločba glasi v podrobnem, nam še ni znano; v ravnanje tudi naših sokolskih društev pa objavljamo, kar pišejo o tem češki Národní Listy: „Dve leti je visel Damoklejev meč nad sokolskimi društvi, da jim bo onemogočeno vaditi in vzgajati lastno učenstvo in naraščaj. Ministrstvo je enovito proglasilo sokolska društva za učne zavode, to je, šole, ki jih je potem podvrglo predpisom šolskih zakonov. Naenkrat pa se je obrnila karta. Znani sokolski delavec, odvetnik v Brnu br. dr. L. Pluhař, je dovedel stvar do upravnega sodišča, ki je razveljavilo dotični ministrski razpis kot nezakonit in tako na mahi osvobodilo vsa sokolska društva in druga telovadna društva od jarma šolskega birokratizma. Senat upravnega sodišča je bil nemški in čudovito je, kako prijazno stališče je zavzel proti Sokolstvu. Izjavil je o sokolskih društvih, da se z vso pravico prizadevajo, z vadbo „šolske“ mladine zagotoviti si svoj naraščaj, in je konstatiral, očitno v pouk vsem deželnim nadzornikom na Češkem in Moravskem, da se delovanje sokolskih društev, ki imajo za namen povzdigo telesnih in npravstvenih moči v češkem narodu, vendar bistveno razlikuje od šolske telovadbe, ki je ni moči nadomestiti s sokolsko telovadbo. Upravno sodišče se je postavilo na stališče, da sokolska društva ni mogoče staviti v eno vrsto z zavodi, ki so ustanovljeni v učne namene in da radi tega ta društva niso podvržena določbam šolskih zakonov. Zato je treba opozoriti vsa sokolska društva, da v prihodnje ne vlagajo nobenih prošelj za dovolitev takozvanih telovadnih tečajev in da tam, kjer jim je bila že prepovedana vadba učenstva, prosto in brez katerekoli oglasitve takoj obnove to vadbo. Ona društva, katerim je namestništvo vsililo v pravila, da smejo vaditi učenstvo po poprejšnji privolitvi šolskih oblasti, store prav, če o priliki svoja pravila premene v označenem smislu.“

Samopomoč. O sijajnem primeru sokolske požrtvovalnosti poroča K. V. v češkem „Věstníku sokolském“: Zadnje delo pri VI. vsesokolskem zletu v Pragi je bilo, spraviti tla zletišča v prejšnji stan. Ponudbe za to delo so se glasile na nekaj nad 2000 K. Kolikor se sliši neverjetno: Za to delo se je prijavilo tudi članstvo Sokola v Pragi VII. Vprašate, kaj to pomeni? Samo kos krepke samopomoči. Društvu ni poslano na rožicah, njegov boj za življenje je težak, nevesel. Nočem odločati, koliko je pri tem lastne krivde, nisem poklican sodnik. Toliko pa morem reči, da se Sokol Praga VII. hrabro bije z usodo, ne uda se ji. Naložil si je s stavbo telovadnice pretežko breme (ni poslušal dobrega sveta) in često ne ve, kako preskrbeti potrebni denar za odplačila. Udarec, zadan mu zadnji čas, pa je bil

najobčutnejši. Umril mu je starosta, ki je imel dokaj denarja na telovadnici, nad premoženjem njegovim je bil proglašen konkurz — no, saj veste, kaj se to pravi. Društvu je bilo treba plačati, pa kje dobiti sredstev? In tu se je članstvo odločilo h koraku, ki dela vtisk naravnost antične požrtvovalnosti. Na Letné je moči prisluziti 2000 K, prisluzimo jih torej društvu s svojim delom! Predsedstvo České Obce Sokolské, ganjeno od tega sklepa Sokola v Pragi VII, se ni premišljevalo oddati mu delo. Za kratek čas je telovadnica zapuščena, telovadi se sedaj na Letné pod milim nebom. Orodje so zamenjali za lopate, krampe in samokolnice; pod vodstvom brata strokovnjaka dobro uspeva delo in gledalcu je tako slavnostno... Praznik je, delo počiva, sosedna igrišča so polna vesele igre, toda bratje z Holešovic ta čas poznajo samo delo. Eni kopljejo, drugi nakladajo, tretji odvažajo. Solnce pripeka, obrazi in tilniki zagorevajo, curkoma teče pot — e, ničev, to nas ne moti! Danes mora biti toliko in toliko dodelanega in basta! Kdo pač je ta starejši mož, neumorni mož, ki tu prepeljava samokolnico, kakor bi mu bilo dvajset? Brat Truxa je, ki so mu cela rodbina, bodi moškega ali ženskega spola, sami Sokoli! In okoli njega se skuplja kakor kozaki okoli atamana drugo članstvo, nihče ne pohajkuje, nihče ne godrnja, vse dela, vse rabota z veseljem. Saj pridelamo 2000 K Sokolu! Bratje, zaključuje poročilo, vaš korak ne more ostati brez blagoslova. Vaša žrtev ne donese samo ta kupček mamona, ona bo povsod, kjer kdo začuje o njej, ozarila ime Sokolstva z žarkom nadzemskega žara. Čast vam in uspeh v nadaljnjem boju; konča z gotovo zmago, če vstrajate v borbi s to ljubeznijo in udanostjo, kakor ste jo pokazali v najusodnejšem času! Na zdar!

Shod nemških turnerjev v Lipskem. Dne 22. junija se prično velike slavnosti XII. shoda turnerjev v Lipskem ter se zaključijo 16. julija. Glavni dan bo v nedeljo 13. julija. Na ta dan bo med drugim izpred dopoldne in skupne proste vaje popoldne. Telovadišče je postavljeno nekoliko po češkem vzoru in je na njem prostora za 19.000 telovadcev na ploščini 62.000 m². Razen tega je poseben prostor za vaje na orodju (14.000 m²), zbirališče, prostori za igre itd. Na tribunah je prostora za 60.000 gledalcev. Na shod se je baje prijavilo 35.000 telovadcev za proste vaje, za izpred 50.000. Za tekmo bo treba okoli 400 sodnikov. Naučni minister na Bavarskem je pozval rektorate vseh višjih šol, seminarjev itd., da glede na veliki pomen turnerskega shoda pošljejo na shod vse učitelje, kolikor jih nekoliko časa morejo pogrešati; enak poziv so razposlala gotovo tudi naučna ministrstva v drugih nemških državah. Na shodu bodo telovadili tudi vojak — telovadci.

Služba. V prijaznem slovenskem kraju dobi brat Sokol službo ključavničarja — kovača v kolodvorski kurilnici ali pa službo v skladišču ali pa službo mesarskega pomočnika. Pojasnila daje Slovenska Sokolska Zveza v Ljubljani.